

UDFLYTNING

Virksomheder lægger udvikling i

Med en højtuddannet befolkning, skarpt fokus på udvalgte teknologier og gode rammevilkår forsøger Litauen at brande sig som mere end bare endnu et lavlønnsproduktionsland mod øst.

JOINT VENTURE

Af Morten Lund redaktion@ing.dk

I pakningsområdet i en værkstedshal ligger to pakker med færdigproducerede emner klar til forsendelse til en schweizisk kunde. Den ene pakke rummer otte emner, røber en mærkat. Den anden pakke kun tre. Det kunne lyde som en typisk lavvolumenordre hos en dansk underleverandør i metalindustrien, men vi befinder os ikke i Horsens eller i Skovlunde. Vi er i et industriområde i Vilnius i Litauen, hos det danske-litauiske joint venture Precizika Metal.

Her i det beskedne 2.500 kvadratmeter værksted med 19 CNC-maskiner er der ingen beskæftiget med outsourcing, som ellers hænger ved de gængse fordomme om østeuropæiske produktionshaller.

Prisen ikke længere vigtigst
Precizika Metal ejes af Ingemann Holding A/S, der ligeledes ejer Ingemann Maskinfabrik i Roskilde. Men Precizika er mere end bare en fattig slægtning til det danske hovedkvarter, insisterer deputy director Nina Ronlev. Her er det ikke den sædvanlige globale arbejdsdeling med lavvolumenproduktion i vest og højvolumenproduktion i øst.

Derimod tager Precizika Metal også de små ordere, de laver udviklingsopgaver på emner med til støvkommens størrelse, deres udstyr kan håndtere tolerancer ned til 0,001 millimeter, ligesom prototyper er en voksende nicheforretning for den litauiske maskinfabrik.

Arbejdsdelingen består snarere i, at den danske fabrik tager de større emner – den litauiske de små.

»Vi lægger ikke skjul på, at vi er

kosteffektive her i Litauen, men der er en stor innovationsdrift i markedet. Mange af vores kunder kommer og banker på vores dør med deres ideer,» siger Nina Ronlev.

Samme markedsopfattelse har man hos den norske elektronikproducent Kitron, der har en fabrik med 400 medarbejdere i Kaunas, Litauens næststørste by. Det er time-to-market, der er det vigtigste parameter – ikke pris.

»Markedet er drevet af innovation. Det er ikke kun pris, der er den

Jeg gider ikke tale om lave priser. Jeg vil hellere tale om det faktum, at man får adgang til de bedste talenter for meget rimelige penge.

Thomas Solupajev Ronlev

store driver for os længere, det er også teknologi og innovation. Så vil vi helt sikkert investere i testudstyr og sandsynligvis også nye SMT-linjer,» lyder det fra adm. direktør Mindaugas Sestokas.

Hardcore teknologiuudvikling
Precizika Metal er én af de anslået ca. 250 virksomheder i Litauen, der på en eller anden måde har et dansk islet, enten i form af ejerskab, joint ventures eller partnerskaber.

Det lille baltiske land med knap tre millioner indbyggere har løbende, der kan konkurrere med Polens – de laveste i Baltikum ifølge visse statistikker. Men til forskel fra Polens masseproduktioner af biler og tobak forsøger Litauen at brande sig på mindre produktioner og hardcore teknologiuudvikling inden for især robotter, mekatronik, medico, materialerforskning og it, god hjælp på vej af en højtuddannet befolkning og en god it-infrastruktur, eksempelvis med EU's højeste

uploadhastigheder på bredbåndsforbindelser i 2013.

»Der sker en trend hen imod mere hardcore teknologiuudvikling. Krisen i 2008-2009 lærte os at tænke anderledes, så der nu sættes på engineering og software,» siger danske Thomas Solupajev Ronlev, der er tidligere formand for det danske handelskammer i Vilnius og nu medstifter af den danske robotinkubatorvirksomhed Blue Ocean Robotics' selskab i Litauen.

»Jeg gider ikke tale om lave priser. Jeg vil hellere tale om det faktum, at man får adgang til de bedste talenter for meget rimelige penge,» som han udtrykker det.

Udvikling ligger i Litauen
Blue Ocean Robotics' Litauen-selskab blev oprettet i sommeren 2014 og var det første uden for Danmark. Litauen-kontoret beskæftiger i dag seks fastansatte plus det løse, og kernekompetencen er »akkurat som i Danmark – kommercialise-

DANSK-LITAUISKE Precizika Metal hævder selv at være meget mere end det danske hovedkvarters fattige slægtning med de lave lønninger. Precizika Metal var i øvrigt den første virksomhed i Litauen, der blev privatiseret efter Sovjetunionens opløsning i 1991. Foto: Morten Lund

ring af robotudviklingsprojekter til såvel industrien som den offentlige sektor.

Og det er ikke bare enkelte delprocesser, der er lagt ud til billig arbejdskraft i Litauen. Den praktiske udvikling af en kommende vinduesmonteringsrobot til byggebranchen er eksempelvis foretaget i Litauen, understreger Thomas Solupajev Ronlev – blandt andet med underleverandør-assistance fra fæmævnede Precizika Metal, som Blue Ocean Robotics deler lokaler med.

Thomas Solupajev Ronlev og hans kolleger råder over et lille hjørne af Precizikas værksted, hvor de bl.a. arbejder på at udvikle en standard robotinstallation, der kan lægge og spænde små emner op i en kantpresser og dermed reducere det manuelle arbejde.

Dt. Gode perspektiver

Efter en turbulent periode i 90'erne i kølvandet på Murens fald og en dengang stor afhængighed af samhandlen med Rusland er Litauen med medlemskabet af EU i 2004 og senest introduktionen af euroen i januar 2015 blevet en integreret del af EU's indre marked.

Staten lokker med en selskabskat på 15 pct. og tre gange skattefradrag for investeringer i forskning og udvikling, men der er mange grunde til at etablere sig i Litauen, mener chefkonsulent i DI Helle Bundgaard, som bl.a. hæfter sig ved den geografiske nærhed og historisk borte relation til Danmark.

»Vi ser positivt på Litauen som nærmarked og vil gerne være med til at understøtte den erhvervsudvikling, der foregår derovre. Logistikken er nem – du kan flyve fra Kastrup, der er en stor lufthavn i Klaipėda, og man kan køre syd om

Universitet er vigtigt led i fødekæden

FORSKNING

Et vigtigt led i Litauens erhvervsfødekæde er Kaunas Technology University (KTU) – det største tekniske universitet i den baltiske region, som udklækker en væsentlig skare af Litauens kommende generationer af ingeniører.

Med omkring 10.000 studerende er KTU på størrelse med DTU og dermed ikke et specielt stort universitet, men KTU har alligevel vist nogle flotte resultater som inkubationsmiljø for nye virksomheder. 45 opstartsaktiviteter har universitetet kunnet frembringe i de seneste tre år.

Både Festo og Schneider Electric har såkaldte labs på KTU, der des-

uden råder over to 'mini Silicon Valleys': Santaka, hvis primære forskningsområder er mekatronik, robotter, medico, materialeforskning, ultralyd og 3D, og Nemunas, der især beskæftiger sig med fødevarer.

For at fremme samarbejdet med erhvervslivet har KTU etableret en online-database over udstyr og maskiner, som lokale virksomheder kan booke til udviklingsopgaver. Ligeledes har man lanceret et e-science-katalog med over 100 ydelser, som universitetet tilbyder erhvervslivet.

På 5. sal i en af Santaka-parkens bygninger bor en virksomhed, der må være et af de bedste eksempler på Litauens forsøg på at rykke op i

europæisk industris fødekæde: softwareudvikleren Rubedo Systems, der som systemintegrator forsøger at hægte sig på det boomende marked for teknologi til mobile robotapplikationer og droner.

»Vi make robots behave,» lyder sloganet for Rubedo Systems, der populært sagt giver robotter øjne, ører og følelser i form af meget avancerede kontrolsoftwareløsninger, der i parentes bemærket lige så vel kunne være udviklet af danske robotintegratorer.

Stereoptiske sensorer, visionsteknologier og NVIDIA multicore-teknologi er nogle af de teknologier, som Rubedo Systems cirka 20 medarbejdere arbejder med. ■ mol

KAUNAS TECHNOLOGY UNIVERSITY er Baltikums største tekniske universitet. Dette nye campus i udkanten af Kaunas rummer blandt andet et inkubationsmiljø, der har udklækket 45 startup-virksomheder de seneste tre år.

Litauen

LITAUEN VAR DET FØRSTE land uden for Danmark, hvor Blue Ocean Robotics etablerede et kontor. Kontorets seks medarbejdere - ledet af Justinas Katkus (tv.) og Thomas Solupajev Ronlev - har blandt andet stået for den praktiske udvikling af vinduesmonteringsrobotten Walimo, der her ses som prototype.

i lastbil. For os er det afgørende vigtigt, at Litauen er EU-medlem og dermed har samme rammevilkår i relation til det indre marked. Så det langsigtede perspektiv er positivt. Og de danske virksomheder er med til at understøtte den positive erhvervsudvikling derovre», vurderer Helle Bundgaard.

Vækst i flere lande

Thomas Solupajev Ronlev har boet 17 år i landet og således været førstehåndsvidne til Litauens udvikling fra mafiastyret klonidylle i 90'erne til åben, europæisk markedsøkonomi.

Man fornemmer, at han efterhånden har fået smidt forestillingen om, at øget aktivitet i Østeuropa er lig med tab af danske arbejdspladser i hovedet mange gange.

»Det er ikke et spørgsmål om enten-eller. Jeg synes, vi bør snakke mere om både-og. Det er muligt for Blue Ocean Robotics både at vokse i Danmark og i udlandet,« siger

Thomas Solupajev Ronlev med henvisning til, at Blue Oceans 70 medarbejdere er ligeligt fordelt mellem Danmark og udlandet. ■ *Ingeniøren var inviteret til Litauen af Invest in Lithuania.*

Læs mere om Walimo-robotten på næste side

LITAUEN

Litauen er målt på areal og antal indbyggere det største land i Baltikum med 2,9 millioner indbyggere. Hovedstaden Vilnius er cirka på størrelse med Aarhus.

Gennemsnitslønninger skal tages med forbehold, men ifølge landet selv er den gennemsnitlige nettoløn p.t. 554 euro om måneden (4.133 danske kroner). Det placerer Litauen omtrent på niveau med Polen og Ungarn - lavere end Tjekkiet og Slovakiet, men højere end Bulgarien og Rumænien.

På World Bank Groups liste over bedste lande at gøre forretninger i ligger Litauen nummer 24 ud af 189 lande som det lavest rangerende af de tre baltiske lande. Danmark er nummer 4.

Til gengæld er Litauen nummer 11 på parametere den bedste iværksætterforhold - her ligger Danmark nummer 25.

Ifølge Eurostats opgørelse fra 2011 har 47 pct. af befolkningen mellem 24 og 29 år en universitetsuddannelse.

Ifølge DI's seneste vækstprognose fra august 2015 forventes Litauens vækst - målt i forventet BNP-vækst - at ligge på 3,3 pct. i 2016. I Danmark forventer Nationalbanken en vækst på 2,1 pct. i 2016.

Korruption er, som i flere andre tidligere Sovjetrepublikker, stadig et problem.

4 komponenter, 1 system: New Automation Technology.

IPC

- Industri-PC'er
- Embedded-PC'er
- Bundkort

I/O

- EtherCAT komponenter
- IP-20 busklemmer
- IP-67 feltbusmoduler

Motion

- Servofæsteskere
- Servomotorer

Automation

- Software-PLC
- Software-NC/CNC
- Sikkerhed

www.beckhoff.dk

Sætter internationale standarder: PC- og EtherCAT-baseret styringsteknik fra Beckhoff. Som specialist for åbne automatiseringssystemer kan Beckhoff tilbyde komponenter til IPC, I/O, motion og automation, der fungerer enkeltvis eller samlet som præcist afstemt styringssystem. "New Automation Technology" fra Beckhoff står for universelle automatiseringsløsninger, der benyttes til vidt forskellige opgaver over hele verden. Virksomheden er repræsenteret i over 70 lande, hvilket er med til at sikre en kontinuerlig servicering verden over.

IPC

I/O

Motion

Automation

New Automation Technology **BECKHOFF**